

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
Minister van Justitie en Veiligheid

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Beantwoording vragen van de VKC EK van Justitie
Veiligheid en Binnenlandse Zaken n.a.v. de
kabinetsreactie op het rapport van de Venetië Commissie
2023.

Datum
5 november 2025

Onze referentie
6863429

Bijlage(n)
0

1. Aanleiding

Bij brief van 30 september 2025 hebben de vaste commissies van Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken vragen gesteld over de kabinetsreactie op het rapport van de Europese Commissie voor Democratie door Recht van de Raad van Europa (de Venetië Commissie) van 11 oktober 2023 over de onafhankelijkheid van de rechterlijke organisatie. In bijgevoegde brief worden deze vragen beantwoord.

Bijlagen

1. Rapport van de Venetië Commissie 2023 over de onafhankelijkheid van de rechterlijke organisatie.
2. Kabinetsreactie op het rapport van de Venetië Commissie 2023.

2. Geadviseerd besluit

Instemmen met de beantwoording van de vragen en verzending van de brief aan de Eerste Kamer.

In verband met een vraag over het schrappen van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid van het OM, strafbeschikkingen en het verzelfstandigen van de ABRvS, wordt de beantwoording ook aan MJenV voorgelegd.

3. Kernpunten

Op 11 oktober 2023 bracht de Venetië Commissie een rapport uit over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Nederland (bijlage 1). De Venetië Commissie constateert dat Nederland een sterke rechtsstaat is, die is gebouwd op een combinatie van formele waarborgen en informele normen en waarin de waarborgen voor de rechterlijke onafhankelijkheid in stevig zijn. De Venetië Commissie doet een aantal aanbevelingen.

Bij brief van 6 juni 2025 heeft het kabinet gereageerd op het rapport en de aanbevelingen (bijlage 2). De VKC van de Eerste Kamer heeft vragen gesteld naar aanleiding van deze kabinetsreactie.

De vragen van de VKC EK zien op de weerbaarheid van de Nederlandse rechtsstaat in het licht van ontwikkelingen in andere landen, en in dat verband het ambitieniveau van de kabinetsreactie, het in de Eerste Kamer aanhangige wetsvoorstel inzake een wettelijk verbod op de functiecombinatie rechter-lid parlement, het schrappen van de aanwijzingsbevoegdheid van de minister ten aanzien van het OM, de benoemingsprocedure van de leden van de Hoge Raad en de verzelfstandiging van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
5 november 2025

Onze referentie
6863429

4. Toelichting

In uw reactie op de vragen van de Eerste Kamer wordt op de meeste punten verwezen naar brieven die nog zullen volgen. De reactie luidt samengevat als volgt:

1. De weerbaarheid van de Nederlandse rechtsstaat, mede gezien de ontwikkelingen in andere landen, en in dat licht het ambitieniveau van de kabinetsreactie.

Reactie: verwezen wordt naar de brief die het kabinet in voorbereiding heeft over benoemingsprocedures van bestuurders in de rechtspraak. In deze brief zal onder andere worden ingegaan op de in de Tweede Kamer aangenomen motie Sneller (D66)¹ over het zo klein mogelijk maken van de rol van de minister in de benoemingsprocedure van leden van de Raad voor de rechtspraak (Rvdr). Ook bevat de brief een reactie op andere aanbevelingen betreffende de onafhankelijkheid van de rechtspraak zoals de aangenomen motie van Van Nispen (SP)² over een eigen begroting van de rechtspraak en de wens om de positie van de Rvdr in de Grondwet te verankeren.

2. Het wetsvoorstel inzake een wettelijk verbod op de functiecombinatie rechter – lid parlement, waarbij de VKC EK ook een vraag stelt over vermeende strijdigheid van de amendering in de Tweede Kamer met de Grondwet, en de reactie van het Kabinet op dit amendement

Reactie: De reactie van het kabinet (in de nota naar aanleiding van het verslag die op 15 augustus aan de Eerste Kamer is gezonden³) op het door de TK aangenomen amendement van het lid Helder (BBB) inzake de uitbreiding van de incomptabiliteit naar lidmaatschap van de gemeenteraad en provinciale staten, wordt nader toegelicht. Benadrukt wordt dat het kabinet het amendement destijds heeft ontraden en dat – anders dan de EK meent – er geen sprake is van “willens en wetens handelen in strijd met de Grondwet of onvoldoende rechtsstatelijke leiderschap”. Het wetsvoorstel is op dit moment aanhangig in de EK; de EK heeft u op 17 september een brief gestuurd met een nadere vraag over het amendement-Helder. In deze brief stelt u uw reactie daarop in het vooruitzicht.

3. Gevraagd wordt om een nadere reactie op de aanbeveling van de VKC om de aanwijzingsbevoegdheid van de minister t.a.v. het OM te schrappen.

Reactie: op dit moment is er een initiatiefwetsvoorstel bij de Tweede Kamer aanhangig. Het is met het oog op een ordentelijk wetgevingsproces niet opportuun daar op dit moment op in te gaan richting de Eerste Kamer.

¹ Kamerstukken II 2023/24, 29279, nr. 845

² Kamerstukken II 2023/24, 36243, nr. 13.

³ Kamerstukken I 2024/25, 36243, C.

4. Gevraagd wordt om een overzicht van benoemingsprocedures van de wijze waarop in omringende landen met vergelijkbare rechtsstelsels de benoemingsprocedure van raadsheren in het hoogste rechtscollege is geregeld.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Reactie: Het geven van een dergelijk overzicht vergt een diepgaande studie, met een bredere scope dan alleen de benoemingsprocedures van de hoogste rechtscolleges. Benoemingsprocedures kunnen niet los gezien worden van de taken, verantwoordelijkheden en de positie van rechtscolleges, en deze kunnen op hun beurt niet los gezien worden van het rechtsstelsel en de overige instituties van het rechtsstelsel. Volgens de rechtspraak van de EHRM is de benoeming van een lid van een rechtsprekende instantie door de uitvoerende macht of het parlement niet in strijd met het beginsel van rechterlijke onafhankelijkheid, zolang bij die benoeming de nationale regelgeving wordt nageleefd, door die procedure niet de schijn van afhankelijkheid wordt gewekt, en gewaarborgd is dat de uitvoerende macht respectievelijk het parlement na benoeming geen invloed meer kan uitoefenen op de vervulling van de rechterlijke taak van degene die is benoemd.

Datum
5 november 2025

Onze referentie
6863429

5. Gevraagd wordt wanneer de contourennota over de verzelfstandiging van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State kan worden verwacht.

Reactie: het kabinet verwacht voor het einde van het jaar een brief aan beide kamers te kunnen verzenden.

4.1. Politieke context

- D66 en CDA hebben 'de weerbaarheid van de rechtsstaat' opgenomen in hun verkiezingsprogramma. In beide programma's is expliciet opgenomen: het verkleinen van de rol van de minister in de benoemingsprocedure van leden van Raad voor de rechtspraak en een eigen begroting voor de rechtspraak.
- Op beide onderwerpen zijn er door de TK aangenomen moties: de motie-Sneller (D66) over het zoveel mogelijk terugdringen van de rol van de minister in benoemingsprocedure leden Rvdr en de motie-Van Nispen (SP) over een eigen begroting van de rechtspraak.
- CDA noemt daarnaast ook nog het verankeren van de Rvdr als 'Hoog College van Staat' (thans: College) in de Grondwet.

Beide onderwerpen worden in de brief over benoemingen van bestuurders in de rechtspraak geadresseerd. De verwachting is dat deze brief begin 2026 aan beide kamers wordt gezonden.

4.2. Krachtenveld

Betrokken zijn: het ministerie van Justitie en Veiligheid, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Raad voor de rechtspraak, het Openbaar Ministerie, de Hoge Raad, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De concept-brief is ter kennisneming voorgelegd aan de Raad voor de rechtspraak, de Hoge Raad, de Raad van State en het College van procureurs-generaal.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1. Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.